

Venäjänkieliset Suomessa – kasvava vähemmistö

Publicerad [14.3.2012](#) | i [Julkaisut](#)

<https://magma.fi/venajankieliset-suomessa-kasvava-vahemmisto/>

Venäjänkieliset ovat Suomen suuri ja nopein kasvava maahanmuuttajaryhmä. Venäjänkielisiä Suomessa on jo yli 55 000 ja heidän osuutensa kaikista vieraskielisistä on 24 prosenttia. Venäjänkielisten asukkaiden määrä Suomessa koostuu Venäjän- ja muun maan kansalaisista, sekä myös venäjänkielistä, joilla on Suomen kansalaisuus. Tilastokeskuksen ennustuksen mukaan, jos kasvu jatkuu nykytahtia, venäjänkielisten määrä ylittää sadan tuhannen rajan 2020-luvun alussa.

Historiallisesti Suomen venäjänkielinen vähemmistö jakaantuu kahteen eri ryhmään: 1800- ja 1900-luvun vaihteessa Suomeen saapuneisiin ja viimeisimpien 20 vuoden aikana tulleisiin.

Ensimmäiseen ryhmään lukeutuvia, ennen vallankumousta Venäjältä Suomeen tulleita henkilöitä olivat pääasiassa upseerit, sotilaat, kauppiat ja virkamiehet perheineen. Vuonna 1910 Suomen virallisten tilastotietojen mukaan Suomessa asui 12 307 venäläistä.

Toisen maailmansodan alkaessa venäläisiä oli Suomessa noin 15 000. Neuvostoliiton hajottua venäjänkielisten muutto Suomeen kiihtyi, muun muassa inkeriläisten paluumuuttajien ja solmittujen avioliittojen kautta.

Valtaosa Suomen venäjänkielistä asukkaista on uskonnoltaan ortodokseja. Ortodoksisella kirkolla on kautta historian ollut merkittävä rooli venäläisten kansallisen identiteetin kehityksessä, ja nykyaikana se on olennainen osa venäläisten kansallista kulttuuria. Neuvostoliiton uskontoihin kohdistaman sortopolitiikan takia moni venäläinen ei kuitenkaan varsinaisesti kuulu kirkkoon.

Nykypäivänä venäjänkieliset ovat keskittyneet hyvin selvästi isompiin kuntiin. Pienissä kunnissa venäjänkielisiä asuu runsaammin itärajan läheisyydessä. Itärajan suurissa kaupungeissa venäjänkieliset muodostavat suurimman osan kaikista vieraskielisistä. Sen sijaan todella isoissa kunnissa venäjänkieliset muodostuvat vain vajaan neljäsosan kaikista vieraskielisistä. Koko maan keskimääräinen osuus kaikista vieraskielisistä on 27 % (Tilastokeskus, ”Venäjänkieliset asukkaat lisääntyvä vähemmistö”, Aku Alanen).

Näin merkittävän määrän kielellisen vähemmistön tilannetta on perusteltua tarkastella erikseenkin.

Vuonna 2008 tehty haastattelututkimus osoitti venäjänkielisen radion suurta merkitystä Suomessa asuvalle venäläisvähemmistölle. Venäjänkieliset ovat korostaneet mahdollisuutta venäjänkielisiin uutisiin sekä television että radion avulla. Näyttää siltä, että esimerkiksi venäjänkielisten tv-uutisten saamiselle YLE:n ohjelmistoon alkaa olla painetta. Suuri ongelma on se, että valtio ei tue aktiivisesti suomalais-venäläistä mediaa, minkä takia nykyisin venäjänkielinen media kärsii vähäisistä resursseista.

Suomessa ilmestyy tai on ilmestynyt venäjänkielisiä sanomalehtiä (Spektr ja Severnyi trgovyi putj), aikakauslehtiä (Mozaika, LiteraruS ja Focus), ja kirjallisuuskäyttö Inyje berega. Radio Sputnik ja YLE:n venäjänkieliset toimittajat tuottavat venäjänkielisiä radio-ohjelmia. Suomen eri kaupungeissa ilmestyy venäjänkielisiä julkaisuja.

Venäjänkielisten tehokkaan kotoutumisen vuoksi pitää aktivoida suomalais-venäläistä mediaa. Sen avulla venäjänkieliset asukkaat saisivat enemmän tietoa siitä, miten suomalainen yhteiskunta toimii. Monet venäjänkieliset katsovat satelliittikanavia ja heistä noin 2/3 katsoo pelkästään venäläistä televisiota. Venäjänkielisillä pitäisi olla mahdollisuus tutustua omalla kielellään suomalaiseen

yhteiskuntaan median kautta. Jos suomalais- venäläistä mediaa ei tueta, niin venäjänkielisten asukkaiden eristäytymisen vaara kasvaa.

Suomen perustuslaissa määritellään, että saamelaisia alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä (mihin kuuluu venäjänkieli) on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain määrittelemien oikeuksien toteutumisesta kansalliskielten suomen ja ruotsin osalta on tarkemmin säädetty kielilaisissa. Maahanmuuttajilla on oikeus säilyttää kulttuuriaan ja kieltään myös kotoutumislain mukaan.

Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) työryhmä kiinnitti jo vuonna 2002 huomiota siihen, että venäjänkieliset eivät saa riittävästi koulutusta ja informaatiota äidinkielellään. Vaikka nykyinen koululainsäädäntö luo edellytykset maahanmuuttajien varhaiskasvatukseen ja opetuksen järjestämiseen, vaikeuttaa resurssipula lakien toteuttamista. Puutteelliset tulkkaus- ja kielipalvelut puolestaan edelleen hankaloittavat venäjänkielisten asiointia valtion ja kunnan viranomaisten kanssa. Tähän on kiinnittänyt huomiota Euroopan neuvosto päätöslauselmassaan 31.1.2007. Sen mukaan viranomaisten tulee ottaa julkisten palveluiden tarjonnassa huomioon venäjänkielisten tilanne.

Suomessa asuvat venäjänkieliset ovat viime aikoina ajaneet aktiivisesti venäjän tunnustamista vähemmistökieleksi. Tavoitteena on saavuttaa saamen kieleen verrattava asema, joka oikeuttaisi venäjänkieliset saamaan opetusta ja hallintopalveluja omalla äidinkielellään. Ruotsin kieleen verrattava kolmannen kotimaisen kielen asema ei kuitenkaan ole Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten mukaan tavoitteena.

Vaikka venäjän kielen vähemmistöaseman virallinen tunnustaminen toteutuisikin, tämä ei palvelujen saatavuutta koskevaa ongelmaa kokonaan ratkaisisi. Kysymys on siitä, kuinka suuri tulisi paikallisen väestöpohjan olla, jotta omakielisiä palveluja on realistisesti järjestettävissä. Pääkaupunkiseudulla tämä tuskin on ongelma. Toinen voi olla tilanne vaikkapa Kotkassa, jossa tällä hetkellä asuu vähän yli tuhat venäjänkielistä. Realistinen ratkaisu kielioloja kohennettaessa lieneekin tarkastella pienempiä asutusalueita laajempina kokonaisuuksina. Esimerkiksi tulkitsemalla Haminan alue Kotkan seutuun kuuluvaksi venäjänkielisten palvelujen käyttäjäpohja lähes kaksinkertaistuisi, ja palvelujen kustannukset olisivat käyttäjää kohden vastaavasti pienemmät.

Venäjänkielisten järjestöjen rooli Suomessa on tärkeä sekä osallistumisen väylänä, että tiedon ja palveluiden tuottajana. Venäjänkielisten järjestöjen rooli on korvaamaton erityisesti silloin, kun kaupunki ei itse pysty tarjoamaan tiettyjä palveluita. Keskeiseksi ongelmaksi koetaan järjestöjen riittämätön taloudellinen tuki. Venäjänkieliset järjestöt toivovat jatkuvuutta venäjänkielisten asemaan liittyvässä työssä. Nykypäivän ongelmana on se, että laki ei velvoita valtiota eikä kuntia minkäänlaiseen vuosittaiseen rahoituspanokseen kuten muun muassa saamenkielisten tapauksessa on laita.

Viime aikoina venäjän kielen tilanne Suomessa on muuttunut olennaisesti. Valtion julkisten palveluiden asiakkaina venäjänkieliset ovat suurin vieraskielisten ryhmä työvoimatoimistoissa. Työvoimatoimistojen toimintamäärärahaa on mahdollisuus kohdentaa kieli- ja tulkkauspalveluiden hankintaan ja työministeriö on ohjeistanut. Myös työvoiman palvelukeskukset ovat velvollisia hankkimaan tulkkipalveluja tarvittaessa. Lisäksi kaikissa suurimmissa työvoimatoimistoissa työskentelee venäjänkielisiä virkailijoita. Myös Kansaneläkelaitos, poliisi ja kuntien sosiaalitoimet ovat palkanneet asiakastyöhön venäjänkielisiä työntekijöitä. Työministeriö on kääntänyt kaikki keskeiset asiakkaalle tarkoitetut oppaansa venäjän kielelle. Työministeriö osarahoittaa myös Helsingin kaupungin ylläpitämää laajaa maahanmuuttajille suunnattua internet-sivustoa, jossa on saatavilla tietoa Suomesta 15 kielellä, myös venäjäksi. Ulkomaalaisviraston internet-sivut ovat täysmitallisesti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ja tärkeimmistä asioista, kuten oleskeluluvista ja turvapaikan hakemisesta, on tietoa myös venäjäksi.

Jokaisella lapsella on oikeus omaan äidinkieleensä ja kulttuuriinsa. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 30 artiklan mukaan niissä maissa, joissa on etnisiä, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöryhmiä tai alkuperäiskansoihin kuuluvia henkilöitä, tällaiseen vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalta lapselta ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Lasten päivähoitoa säätelevät lasten päivähoitolaista annettu laki ja asetus. Esi- ja alkuopetusta säätelevät perusopetuslaki ja –asetus. Päivähoitoa koskevia määräyksiä löytyy myös kuntalaista (365/1995), sosiaali- ja terveyshuollon valtakunnallisista laatusuosituksista ja laista sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Näin kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Myös romaanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten kielen ja kulttuurin opetusta tulee tukea.

Suomen venäjänkielisen väestöosan kysymyksiä 2002 selvittäneen etnisten suhteiden neuvottelukunnan asettaman työryhmän raportin mukaan venäjänkielisiä päiväkoteja ja ryhmiä ei ollut riittävästi. Nykytilanne on pysynyt ennallaan. Venäjänkieliset lapset ovat tällä hetkellä enimmäkseen suomenkielissä päiväkodeissa, jolloin venäjän kielen säilyttämisen tuki ei ole riittävä. Tavoitteena on perustaa lisää venäjänkielisiä päiväkoteja ja ryhmiä julkisin varoin ainakin sellaisille paikkakunnille, joissa asuu paljon venäjänkielisiä. Tätä varten pitäisi olla nykypäiväinen tilasto, mikä perustuu venäjän kieleen eikä kansalaisuuteen. Tulee luoda kaksikieliselle päivähoitolle ohjelma, jota voidaan käyttää tulevaisuudessa ympäri Suomea, ottamalla huomioon nykypäivän parhaita malleja, esimerkiksi ruotsin kielikylpy. Opetuksen puolella kannattaa kiinnittää huomiota tulevien opettajien monikulttuurisiin opintoihin. Sen avulla he pystyvät ymmärtämään paremmin kulttuurieroja ja poistamaan ennakkoluuloja.

Vähemmistövaltuutetulle selvityksen ”venäjänkielisenä Suomessa 2008” mukaan venäjänkielinen nuoriso ei häpeä omaa yhteenkuuluvaisuuttaan venäläisyyteen. Nuorten venäjänkielisten mukaan on luonnollista ylläpitää omaa kieltä, koska sen pohja on jo olemassa. Nuoret katsovat tulevaisuuteen ja näkevät venäjän kielen osaamisesta paljon hyötyä. He kaipaavat erilaista kerhotoimintaa, minkä avulla venäjän kieli kehittyisi monipuolisesti. Nuoret myös haluavat viedä omaa kulttuuriaan koskevia tietoja eteenpäin, esimerkiksi toisille suomalaisille nuorille, koska toisten kulttuurien tuntemus poistaa ennakkoluuloja. Yleisesti ottaen venäjän kielen tilanne kouluissa 2008 koettiin heikoksi. Peruskoulussa opiskellaan venäjää vain vähän, eli nykyisiä tuntimääriä ei yleensä koettu riittäväksi sekä usein ryhmissä on hyvin eri-ikäisiä ja eritasoisia oppilaita.

Suomalaiset oppilaitokset ovat jo pitkään tehneet luontevaa yhteistyötä alueen yritysten kanssa, joten opetus on hyvin työelämänlähtöistä. Oppilaitoksista onkin tullut eri alojen oppimis- ja kehittämiskeskustoja. Kansainvälisyys on erityisesti Venäjän läheisyydessä sijaitseissa kaupungeissa oppilaitoksille luontaista johtuen siitä, että kauppa sekä erilainen projektiyhteistyö Suomen ja Venäjän välillä on aina näkynyt elinkeinoelämässä. Oppilaitokset ovat tietoisesti vahvistaneet venäjän kielen, kulttuurin sekä kauppataitojen ja tutkimuksen osaamistaan, josta on tullut yksi niiden vahvuustekijöistä. Samaan kehittymissuuntaan pyrkivät suomalaiset ammattikorkeakoulut sekä yliopistot. Venäjän kaupan asiantuntijoille on entistä enemmän tarvetta. Tänä päivänä on mahdollista opiskella joissakin kaupungeissa jopa venäjän kielellä.

Useimmilla aikuisilla venäjänkielisillä maahanmuuttajilla on lähtömaassa hankittua koulutusta ja ammattitaitoa, mutta se ei takaa suoraan työmarkkinoille pääsyä Suomessa. Myös yliopistoon pääsyssä voi olla vaikeuksia suomen kielen tason vuoksi. Tietysti vaihtoehtona on opiskella esimerkiksi englanniksi, mutta se ei välttämättä helpota työelämään pääsyä tutkinnon suorittamisen jälkeen, vaan suomea edellytetään viimeistään tässä vaiheessa.

Tulkinta tutkintojen yhteismitattomuudesta vaikuttaa kielteisesti myös koulutettujen venäjänkielisten työnsaantimahdollisuuksiin. Kuvaavaa onkin, että nimenomaan tekniikan, lääketieteen ja humanististen tieteiden aloilla työttömyys on Suomessa asuvien venäläisten keskuudessa korkea. Osasyynä saattaa olla huono suomen kielen taito, jota kaikki eivät välttämättä ole voineet tai halunneetkaan opiskella. Toisaalta, Suomen koulutusjärjestelmässä ei ole riittävästi mahdollisuuksia täydentää opintoja tai suorittaa vaadittavia kelpoisuuskokeita. Esimerkiksi opettajien osalta täydentävien opintojen suoritushaasteet lisääntyisivät, jos pedagogisten opintojen suorittaminen olisi mahdollista useammassa laitoksessa. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi avoimen korkeakoulunopetuksen piirissä tarjoavat opinnot.

Ikääntyvät venäjänkieliset maahanmuuttajat eivät ole tunnettu ryhmänä, joka osaa vaatia palveluja itselleen. Maahanmuuttajavanhusten palvelutarpeisiin vastaaminen on haaste, joka edellyttää sekä kuntien päättäjiltä että työntekijöiltä uudenlaista otetta ja perehtymistä maahanmuuttajavanhusten erityistarpeisiin ja ongelmiin. Ikääntyvillä maahanmuuttajilla riski jäädä yksin on usein suurempi. He ovat uudessa kotimaassa monien haasteiden edessä, joita voivat olla uuden kielen oppiminen, fyysiset rajoitteet sekä riippuvaisuus perheenjäsenten tuesta ja avusta.

Suomen perustuslaissa säädetään kaikkien ryhmien oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Syrjintä kielen perusteella kielletään yhdenvertaisuuslaissa. Syrjinnän tunnistaminen on lähtökohta ja edellytys yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Edellä mainituista haastatteluista kävi ilmi, että jonkinlaista syrjintää haastatellut venäjänkieliset ovat kohdanneet, mutta he eivät kuitenkaan paljastaneet sitä suoraan. Haastatteluissa syrjintä kielen perusteella oli sidottu työelämään. Monet haastateltavat ovat kertoneet siitä, että he eivät usko samanlaisiin mahdollisuuksiin saada töitä kuin suomalaiset, vaikka he opettelisivat kunnolla suomea. Ei edes Suomesta saadulla koulutuksella ole mitään merkitystä työsaannin kannalta. Monien mielestä suomen kielen osaamisen taso on yliarvostettua. Myös yhteisenä ilmaisuna on tullut esiin epäuskon ja toivottomuuden tunne onnistua työelämässä Suomessa.

Saatujen tietojen perusteella voi päätellä, että kielteiset asenteet venäjänkielisiä maahanmuuttajia kohtaan on viime aikoina muuttunut myönteisemmäksi.

Jekaterina Tantt on 33-vuotias Viron venäläinen, joka muutti Suomeen vuonna 2003. Tanttilla on oikeustieteen tutkinnot sekä Venäjältä että Virossa, ja opiskelee hetkellä oikeustieteiden kandidatin tutkintoa Lauean ammattikorkeakoulussa. Vuonna 2008 Tantt oli selvityksen laatijana vähemmistövaltuutetun toimistossa, aiheena venäjänkielisten asema Suomessa. Hän on jatkuvasti aktiivinen venäjänkielisten asemaa koskeissa tehtävissä.

Tämä artikkeli on osa artikkelisarjaa Suomessa asuvista vähemmistöryhmistä.